

տառն սաղմոսերգունին հետ ըսել. «Քեզ մատուցից պատարագ և զանուն Տեառն կարգացից»:

Այսպիսի միայն եղաւ կեանքը յընթացս դարուց եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան ընտրելագոյն բանակները կազմած այն երջանիկ հոյերուն, որոնց միակ իսէայն էր Աւետարանը և քրիստոնէական ծառայութիւնը, կեանք մը՝ լեցուն անձկութեամբ և տառապանքով, բայց նոյն տառն փառաւորուած քաջութեամբ և իմաստութեամբ. մեր բնաբանին բառովը՝ «բաժակ» մը լի դառնութեամբ, բայց քաղցրացած՝ Հոգւոյն ազդեցութեամբ: Անոնց է որ քրիստոնէական կեանքը կը պարտի ամենէն աւելի իր բարգաւաճանքը, իր յաջողութիւնները եւ իր ճշմարիտ յառաջդիմութիւնը՝ աստուածային ծառայութեան նամբուն վրայ. վասնզի անոնք է մանաւանդ որ, իրենց կոչումին հնազանդ, յօժարափոյթ սիրով խոնարհեցուցին իրենց պարանոցը սուրբ լուծին ներքեւ, ու կարող եղան վեր բարձրացած պահել իրենց կոչումին դրօշը, ըսելով. «Զբաժակ փրկութեան ընկալայց եւ զանուն Տեառն կարգացից»:

Այդ բաժակը... ահ, այդ բաժակը... Մահը սուրբ է, երբ սուրբ խեղալի մը ընծայուած կեանքին զոհն է, «Պատուական է առաջի Տեառն» մահ օրրոց»։ Ղիտեցէք, սակայն, «մահ օրրոց», սուրբերուն մահը. այսինքն մահը անոնց որոնք սրբութեամբ ապրած են իրենց կեանքը. կեանքը անոնց օրրոցը սուրբ խորհուրդներով ապրած են անձկութեան՝ նեղութեան և տառապանքի օրերու մէջ, ինքզինքնին նոյն խել ընծայելով Աստուծոյ, իրբեւ բաժակ սրբութեան և օրհնութեան:

Բաժակի տօնին օրը, կեցած բաժակաւորու հարազատներու յիշատակին առջև, դժմ յանդիման բաժակի սա խորհրդապատկերներուն, մինչ իրենց սեղանին վրայ կը նշուէ Աստուծոյ հետ մեր միութեան խորհուրդին բաժակը, սեղանի մը վրայ, որուն ներքեւ կը ծածկուի, ի դիրս հանգստեան, գլուխ մը, ինքն ալ իրբեւ բաժակ սրբութեան, ամէնքս ալ նորոգելը մեր կոչումին ուխտը՝ Աստուծոյ անունին ծառայութեանը մէջ անցնելու մեր հոգեօրական կեանքը:

Ինքն՝ Հոգին Աստուծոյ, որ աղբիւրն է շնորհաց և սրբութեան, թող ընէ՛ մեր անձերը, մեր Ս. Եկեղեցւոյ սրբալան բանաստեղծներէն մէկուն մտածած այն չքնաղ պատկերին համեմատ, «Բաժակ հոգեօրական լցեալ աստուածային ուրախութեամբ»։ Թող մեր սիրտերուն մէջ բերկրի Աստուծոյ սէրը, լուսաւորելով մեր միտքը և պայծառացնելով մեր յոյսը եւ հաւատքը, եւ մեր կեանքն համբուն ընէ պատարագ կինդանի, ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն յաւիտեանս ամէն:

ԱՆՏԵՍՈՒԱԾ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ(*)

«Տկարն Աստուծոյ զօրագոյն է քան զմարդիկ» (Ա. Կրք. Ա. 25)

«ԶՏկարս աթխարհիս քնքեաց Աստուած, զի յաւօք արացս զնզօրս» (Ա. Կրք. Ա. 27)

«Երբ պարծիլ ինչ պարս իցի, զՏկարութեանն պարծեցայց» (Թ. Կրք. ԺԱ. 30)

Առաքեալին այս հաւաստումները շատ անգամ ճշմարտուած են մեր պատմութեան մէջ:

Մեզի համար այլ ևս պատմականացած այս բարձունքներուն վրայ կատարուած վերջին քաջագործութիւնը գեղեցիկ ապացոյցներէն մին է ասոր:

Եւրոպացի մեծատաղանդ մատենագիրի մը, որուն երակներուն մէջ մարգարէից աբիւնը կը հոսի, իր այնքան խորաթափանց ուսումնասիրութեամբ արտադրած երկը իրաւամբ աշխարհի հետաքրքրութեան եւ զմայլանքին առարկայ դարձուց, յայտնող կատարուած հայկական սխալագործութիւնը: Անոր տարեդարձը կը տօնախմբուի այսօր այս գլուղին այդ նաւաձեւ խորանին առջև, ուր, իրենց անձկութեան խորունկ, մխիթարութեան և փրկութեան ակնկալու-

Խաչվերացի աօնին առթիւ՝ խորհրդածութիւն՝ գրի առնուած ժամանակակից ազգային դիւցազնութեամբ պատմականացած թարծուքի մը վրայ:

թեամբ մատուցուած հայկական պատարագներուն դիմաց, մեր ազգակիցները կ'ողջակիզուէին, կամ իրը կնդրուէ և ստաշի կը ծխային:

Այս լեռը նորագոյն հանդիսարանն եղաւ Աքաթուրու քուրմերու և Սելալի կարմեղան մըցակցութեան:

Գիտութիւն Տեառն: Հայկեան սակաւաթիւ ընտրեալ կտրիճներն արժանացան իր սիրոյն և խրախոսիսին:

Գողգոթայէն մինչև Ձիթենեաց լեռը ճառագայիթող սուրբ նշանին, որ հոս ալ կանգնած էր բազկատարած, ցոլքերը, զըրաւեցին Փրիստական ծովագնաց մարտանաւին նայուածքը:

Երկրպագութիւն և խոյանք՝ մեծ ծովուն խորքերէն մինչև այս լեռան լանջին վրայ ծածանող սուրբ օրջը:

Ազատութիւն ելլարց մեռց...

* * *

Այս կարեւոր եղելութեան տարեգարծին առթիւ, արդարեւ ուրիշ հանդիսական ոչ մէկ արարողութիւն, մեծարանքի ոչ մէկ ցոյց, պիտի կարենար հարապատօրէն պատկերացնել հայ-քրիստոնէական կեանքի մերձ յիսնօրէս այն հոյակապ հանդիսագրութիւնը, որ տարիներ յետոյ, թերեւս չարժապատկերի մը սրընթաց մէկ վարագոյրին պէս, կրնայ գալ և անցնել մեր սերունդներու աչքին առջեւ...

Այս վախը կը փարատի: Տարեդարձին իմաստը կը մնայ խոր, ու կը լինի պայծառ, եթէ ինչպէս այսօր, ան կցուած մնայ հաշվեհաշի տօնին:

Կրկնակ տօներու, կամ ջուխսակ կիրակիներու միութիւնը մին է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նկարագրի բիծերէն:

Այս գոյգը սակայն, որ և է մէկէն աւելի, զերար կը լրացնէ, զերար կը մեկնէ արգէն: Այս կերպով անգամ մըն ալ կը յայտնուի Տկարին զօրութեան զազտիքը և կը բացուին խաչի նաւին իմաստներուն ծալքերը:

* * *

Ուսը խորհրդանշանն է տառապանքի: Փրկիչը պայն չալկած բարձրացաւ Գողգոթա: Այս շրջանի խաչապաշտ հայրողներէն իւրաքանչիւրը, մէյ մէկ խաչ առած ելաւ մինչև այս լեռան գագաթը:

Այստեղ, իրաւ է անոնք չգամուեցան խաչին վրայ, բայց երբեք վար չգրին իւրենց խաչերը:

Սմէնքն ալ սիրով և զիտակցութեամբ տոկացին իրենց կրած խաչերու ծանրութեան, ինչպէս տոկացին առաքելական դարու քրիստոնեաները, ինչպէս տոկացին հեթանոս կայսրերէ և բռնաւորներէ անդադար հալածուող հաւատացեալները, ինչպէս տոկացին, քրիստոնէութեան արշալոյսին ի հայտ ծագելէն ի վեր, իրենց հաւատքին և հայրենիքին սիրոյն կրակովը բռնկող մեր մարտիրոս եկեղեցւոյն և քամախտ հայրենեաց սիրասուն գաւազները:

Բայց ի՞նչպէս դիմացան...

— Իմացան անոնք ամէնքը և ասոնք, յԱստուածուած խաչին կեանքով և ճառով իրենց ներշնչուած, իրենց ամբարած կենսանիւթերովը:

Զօրութիւն Ս. Խաչի քա Քրիստոս, որ կանգնեցեր ի փրկութիւն աշխարհի...

— Իմացան, վասնզի ինչպէս Պօղոս Առաքեալը կը հաւատարէ. Տկարն Ղեսուծոյ զօրագոյն է քան զմարգիկ: Վասնզի Ասկարս աշխարհիս ընտելաց Աստուած, զի յամօք արացեղ զհօգօս:

Հարկ կ'այ ըսելու թէ որո՞նք էին հօրները, և որո՞նք ըստ աշխարհի տկարներն ու անզօրները, անզօր՝ ոչ միայն զէնքով և ռազմամթերքով, անզօր՝ ոչ միայն մարդով և ըստ աշխարհի իմաստութեամբ, չըրոնք յիմարութեամբ, այլ անզօր իր չքաւորութեամբ, իր ցեղային տառապանքներովը, անզօր զինք ընկճելու սպառնացող այն բիւրաւոր ծանրութիւններով, որոնցմէ մէկին, Քրիստոսի խաչին ծանրութեան, սերունդներէ ի վեր միւր մարմինին և արիւնին ունեցած վարժքը կարելի դարձուց տարողութիւնը ամբողջին:

* * *

Այդ մէկը սակայն, որ խորհրդանշանն էր տառապանքի Սիւսու Քրիստոսով, գերազանցօրէն դարձաւ Նշանը յաղթութեան, Նշանը փրկութեան:

Ուսը, խորհրդանշական իր այս գերազանց հանգամանքով, այս լեռան քաշաւրներու կրկնակին միշտ չմնաց իբր տաժանքի ծանրոց: Վահանի փոխարկուեցաւ ան. տապարի վերածուեցաւ, զէն ու զբահ

եղաւ, պաշտպանեց իրենները, խափանեց հակառակորդները:

Լեռնցիք՝ լիովին ըմբռնեցին խաչն ու իր ճառին իմաստը, ասոր համար իրենց վիշտին մէջ միտիւթարուեցան, համբերութեան և զոհաբերութեան կարեւորութիւնն ըմբռնեցին:

Ուայի Երեման հրաշքը անոնք տեսան իրենց հոգւոյն աչքերով: Զերմութեան եւ խանդավառութեան կարօտ եղողները կա՛յծ առին անոր իմանալի ճառադալթներէն:

Ուայի բունին տակ, մազաղաթեայ ձեռնադիրներու նկարագրէ խորաններու վրայ տեսնուածին պէս, զգացական մրկումներէ տապկուող այծեամիներու այս հօտը, ապուռաստի ամէն հնարաւորութիւնէ զուրկ այս լեռնային աւազանէն աւելի խաչին բունէն յորդող անմահական աղբիւրին շուրջը կը

բոլորուէր սրբուելու և արբենալու համար զմայլական նեկտարով:

Տկարներ էին անոնք, կ'ապաւինէին Աստուծոյ զօրութեան, զատապարտուած էին մարդոց կողմէ կը սպասեն ապատութեան: Շնորհօք Փրկչին, և փրկութեան գործիք հանդիսացող սուրբ խաչին, անոնք գտան իրենց փնտռած ապատութիւնը:

Ահա թէ ինչպէս ստուգուի Տկարն Աստուծոյ զօրացոյն եւ քան զմարդիկ: Ահա թէ ինչպէս Աստուած ընտրելով աշխարհի տէրերը կարները ամչցուց հզօրները:

Օրհնութիւն Զեզ, երանեա՛ւ Աստուած ընտիր տկարներ:

Փա՛ռք քեզ Աստուած, փա՛ռք քեզ Տէր:

Փա՛ռք սուրբ խաչիդ, ալիւիսի:

ԶԳՕՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԱՆ

ՄԱՐԵՑԱԻ ԿԱՆԹԵՂԻՆ ՄԷՋ ՊԼՊԼՈՒՆ

Մարեցաւ կանթեղին մէջ պլպլուն
Զեքն աղօս: Ապաւեցն արցունքի
Կը բաւե՞ որ բացուի յուեերուն
Տաղը սուրբ, թուցաղիւր ու ոսկի:

*

Անձրեւ կուգայ, ջուրը կ'երգէ, կ'երգեն ծառեր,
Զայնքն է պապիս. կը կարդայ սուրբ աւեսարան,
Հիւն քաղցրութիւն, ինչպէ՛ս քեզի վերագցնել,
Յոք ծալիկներդ խամրած են շուրջով մահուան...

*

Սա ի՞նչ ընեմ այս հոգիով,
Պալերը զայն բզբեցեցին...
Ի՞նչ դիւքական զրմուռսով
Անոր վերեբը կը բուծուին:

*

Ո՛չ հեկեաթ ու ո՛չ երգ մընացին.
Ամէն ինչ պատմուած է արդէն,
Բանասիրեալ թուշուն է այս հոգին,
Վիւաւոր ու ինկած երկիւնքին:

*

Յուրս մոխիր է.
Քայց կիսկն ես դեռ սրբիս մէջ դուն,
Վարդն է թօքնած.
Քայց ըզլիսիչ բուրմունք ես դեռ,
Սրգն է լրուած.
Քայց աղօթքն ես առաւօտուն,
Ու մէկ զարկով կը բաբախեն երկու սիրտեր...:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱՅԻ